

Pápež František a reformy

Viac transparentnosti vo Vatikánskej banke - pápež František naplnia slová, ktoré povedal po svojom zvolení a prichádza s reformami, ktoré majú zabrániť finančným kauzám.

Askéta riešiaci špinavé peniaze. Kým ešte v marci to bolo podľa viacerých nemysliteľné spojenie, dnes je to realita. Pápež František sa púšťa do reformy Vatikánskej banky, poznačenej kauzou civilných účtov plných peňazí, pochádzajúcich z trestnej činnosti. Šéf katolíckej cirkvi v tejto súvislosti tvrdí.

Pápež František: „Jednou z príčin žalostného stavu spoločnosti je náš vzťah k peniazom. Prijímame ich moc, nechávame nimi riadiť náš život a život celej našej spoločnosti. Vytvorili sme si nové idoly, uctievať staroveké zlaté teľa. Je to nový a nemilosrdný obraz kultu peniaží a diktatúry ekonomiky, bez ľudskej tváre, ľudských cieľov.“

Redaktor: „Na pozadí týchto kritických slov prichádza z Vatikánu správa, že tamojšia banka si objednala nezávislý audit a rozhodla sa dokonca

spustiť vlastnú internetovú stránku, kde plánuje zverejňovať svoje výročné správy. Cirkevný analytik Imrich Gazda v tejto súvislosti pre Rádiožurnál povedal.“

Imrich Gazda, cirkevný analytik: „Pápež František pokračuje v snahe o zvyšovanie finančnej transparentnosti Svätej stolice, s čím začal už jeho predchodca Benedikt XVI. Možno očakávať aj ďalšie kroky, ktoré povedú k širšej reforme Rímskej kúrie.“

Redaktor: „Dnes už emeritný pápež Benedikt XVI. nemal podľa vatikanistov dostatok síl na väčšiu reformu. Nádeje sa teda vkladajú do Františka.“

Vatikanista: „Od začiatku ukazuje pokoru a rešpekt k chudobným, určite bude pokračovať v procese zmien vo vnútri cirkvi a aj ich dotiahne ďalej.“

Redaktor: „Okrem reformy Vatikánskej banky čaká ale Františka aj komplexná prestavba Rímskej kúrie, teda akéhosi úradu vlády a to môže byť podľa viacerých ešte zložitejšie.“

Viliam Hauzer, Rádio Slovensko, 17.5.2013

Merkelová prebrala krízu s pápežom

Nemeckú kancelárku prijal pápež netradične v roku volieb. Hovorili spolu o finančnej kríze.

Pápež to robí zriedkavo, ale v prípade protestantky Angely Merkelovej urobila hlava katolíckej cirkvi výnimku. Pápež František prijal nemeckú kancelárku päť mesiacov pred jesennými parlamentnými voľbami. Merkelová hovorila o uznaní pre celé Nemecko, pomôcť to môže hlavne jej konzervatívne blok (CDU/CSU), ktorý volia hlavne protestantskí a katolícki voliči. Kancelárka a pápež sa v knihovni Apoštolského paláca trištvrte hodinu rozprávali o globalizácii a finančnej kríze. Pápež sa minulý týždeň prvý raz ostro vyjadril k svetovej finančnej kríze, keď varoval „pred kultom peňazí, ktorý tyranizuje chudobných po ce-

lom svete a nijako im nepomáha“. Peniaze majú slúžiť, nie vládnuť, povedal vtedy pápež pri stretnutí s niekoľkými zahraničnými veľvyslancami vo Vatikáne. Podľa Merkelovej hovorili s pápežom hlavne o regulácii finančných trhov. „Ekonomika je tu na to, aby slúžila ľuďom,“ povedala podľa týždenníka Focus Merkelová. Nemecká kancelárka darovala po stretnutí 107 cédečiek nemeckého dirigenta Wilhelma Furtwänglera, ktorého hlava katolíckej cirkvi obdivuje pre jeho ponímanie Beethovena a Wagnera. Darovala mu aj básne nemeckého básnika Fridricha Hölderlina, ktorého pápež v Ríme viackrát citoval. Na konci Merkelová odmietla porovnať pápeža Františka s jeho predchodcom, prvým nemeckým pápežom Benediktom XVI. Toho

On to chápe...

Pápežovi Františkovi sa stáva, že pri večernej modlitbe ho občas premôže únava po namáhavom dni a zadrieme. Priznal to v nedeľňajšom príhovore k veriaciim zhromaždeným na Námestí sv. Petra. Dodal, že podľa jeho názoru „on (Boh) to chápe,“ čo vyvolalo búrlivý smiech prítomných. V príhovore sa však venoval aj veľmi vážnym veciam, keď katolíkov vyzval, aby viac pomáhali chudobným a núdnym. Kriticky povedal, že správy v súčasných médiách sú o škandáloch, nie o hladujúcich deťoch alebo bezdomovcoch, čo zamrzli. „To je vážna vec. Nemôžeme byť spokojní, keď sa veci majú takto,“ zdôraznil. Dodal, že „nemôžeme byť naškrobenými kresťanmi, príliš zdvorilými, ktorí pokojne debatujú o teológii pri šálke čaju“. „Musíme byť odvážnymi kresťanmi a vyhladávať tých, ktorí najviac potrebujú pomoc,“ apeloval.

JÁN FELIX, Šport 21/05/2013

Zmizli dokumenty

Z archívu Trnavskej arcidiecézy zmizli cenné dokumenty! Svedkyňa ešte v piatok videla dvoch mužov z budovy archívu vynášať papierové škatule. Arcidiecéza polícii stratu nahlásila včera doobeda.

Stanovisko Trnavskej arcidiecézy sa nám nepodarilo získať. Polícii však mali povedať, že zmizlo 10 až 15 evidenčných kníh, ktoré sú niekoľko storočí staré. S ekonomickými kauzami okolo odvolaného arcibiskupa Róberta Bezáka a emeritného biskupa Jána Sokola vraj nemajú nič spoločné. Podľa slov policajtov knihy pravdepodobne ukradli bezdomovci a chceli ich predať.

(pror)

Plus jeden deň 21/05/2013

Merkelová kritizovala, keď sa rozhodol rehabilitovať popierača holokaustu biskupa Williama.

(mim), SME 20/05/2013

Hľadá sa homofób roka

Kým v Holandsku sa po dvoch týždňoch konečne ukázala na verejnosti kráľovná Maxima a jej prvou pracovnou povinnosťou bolo otvorenie konferencie o právach homosexuálov. Na Slovensku sa hľadá homofób roka, teda človek, ktorý má najväčší strach z homosexuálov.

To nie je vtip. Mimovládky chcú takto upozorniť na podľa nich škandalózne výroky niektorých osobností.

Horúcich kandidátov na titul slovenský homofób roka je podľa mimovládok niekoľko. Medzi nimi zasvietili dve mená - poslanec Štefan Kuffa a predstaviteľ Konferencie biskupov Slovenska Anton Ziolkovský. A toto sú ich výroky o homosexualite, vďaka ktorým ich mimovládky nominovali.

Stanovisko

Anton Ziolkovský, KBS: „Normálne nie je všetko, čo ma priťahuje a k čomu inklinujem.“

Štefan Kuffa, poslanec parlamentu (OĽaNO): „Nechat chorých ľudí behať po uliciach a nechať ich bez pomoci je veľmi vážna chyba. ...máme psychiatrov, liečebne. Je to skupina ľudí, ktorým sa treba špeciálne venovať.“

Zástupca mimovládky: „A táto trofej a zároveň logo tejto anticeny homofób roka je taký deformovaný smajlík, ktorý ukazuje nedobrá komunikáciu.“

Redaktor: „A toto sú reakcie spomínaných ľudí. Mimovládkam nezostali nič dlžní.“

Anton Ziolkovský, Konferencia biskupov Slovenska: „Pre mňa ako katolíckeho kňaza, ktorý bráni rodinu a manželstvo, je česť byť označený takto ľuďmi, ktorí svojimi požiadavkami rozkladajú spoločnosť.“

Štefan Kuffa, poslanec parlamentu (OĽaNO): „Teraz ľudia, ktorí majú predstavu o normálnom manželstve medzi mužom a ženou, tak čo, sú ne-normálni? Sú homofóbovia?“

Zástupca mimovládky: „Výroky známych osobností, či už v parlamente alebo v mainstreamových médiách zásadným spôsobom prispievajú k betónovaniu stereotypov.“

Redaktor: „Kto sa stane slovenským homofómom roka, by sme sa mali po internetovom hlasovaní dozvedieť v júni.“

Rado Igaz
Markíza, 17/05/2013

Po ovocí poznáte ich...

Klamstvo sa podľa evanjelických biskupov stalo v spoločnosti v širokom rozmere pracovnou metódou. V pastierskom liste, ktorý sa čítal včera na bohoslužbách na sviatok Zoslania Ducha svätého v evanjelických chrámoch po celom Slovensku, vyzvali veriacich, aby nepodľahli tomuto vplyvu. „Klamstvo rozbíja dôveru a narušená dôvera naruša spoločenstvo. Preto nedovoľme, aby nám „satan opanoval

srdce, aby sme klamali“ (Sk 5, 3). Biskupi tiež vyzývajú vyvarovať sa všetkých v cirkvi, ktorí v duchovnej pýche prezentujú samých seba. „V práci v cirkvi dávajme priestor tým, ktorí v pokore a poslušnosti považujú iných za hodnejších ako seba (F 2, 3). Duch Pánov sa prejavuje v pokore a službe, preto dbajme na Ježišove slová: Po ovocí poznáte ich (Mt 7, 16),“ upozornili biskupi.

JÁN FELIX, Šport 20/05/2013

DO VZÁCNEJ KAPLNKY VEDIE PODZEMNÁ CHODBA

Od júna sprístupnia návštevníkom vzácnu kultúrnu pamiatku - Kaplnku Zápoľských. Je súčasťou kláštora, kde má sídlo aj tamojší Domov sociálnych služieb (DSS). Jeho vedenie chce, aby sa turistickými sprievodcami stali klienti domova.

„Kaplnku dal rod Zápoľských postaviť ako pohrebnú. Je však zaujímavé, že tam žiadna hrobka nikdy nebola,“ povedal riaditeľ DSS Vladimír Gburík. Podľa neho ide o ojedinelý architektonický skvost. „Bola by škoda, keby zostala nepovšimnutá. Naším cieľom je pritiahnuť na Spiš turistov. Spoločne s ďalšími domovmi v okolí sme preto založili združenie pre takzvaný sociálny turizmus. Takmer všetky zariadenia sídlia v historických budovách a tak každý ponúkne niečo iné. Sprievodcami by mali byť klienti domova. Aj my takto chceme dať niečo spoločnosti na revanš

za to, že sa o ľudí s mentálnym a psychickým postihnutím postarala,“ vysvetlil Gburík. Zaujímavosťou kostola aj kaplnky je skutočnosť, že sa do nich dá dostať len podzemnou chodbou. „Ľudia, ktorí historické budovy stavali, mysleli na bezpečnosť a vstupné dvere sa preto dajú otvoriť len zvnútra. Zvonku ani nemajú zámok,“ pripomenul riaditeľ, podľa ktorého by sa pravidelné prehliadky kaplnky aj kostola mali začať asi od polovice júna tohto roka.

INŠPIRÁCIA Z PARÍŽA

Podľa riaditeľa DSS Vladimíra Gburíka sa stavitelia pri výstavbe kaplnky inšpirovali slávnou kaplnkou Saint Chapelle v Paríži. Tú postavili s úmyslom, aby v nej boli uchované relikvie Ježiša Krista. Tie neskôr preniesli do ešte slávnejšieho chrámu Notre Dame tiež v Paríži.

Nový Čas 22/05/2013

Financovanie rekonštrukcie Svätých schodov v Malackách

Mesto Malacky vyhovel žiadosti na rímskokatolíckej cirkvi, farnosti Najsvätejšej trojice o dotáciu na rekonštrukciu Svätých schodov. Pokračuje hovorkyňa Malacieho Michaela Janotová: „Mesto poskytne viac ako 22.000 eur. Použitie budú na opravu troch oltárov v kaplnke Svätých schodov. Táto významná pamiatka má 352 rokov a potrebuje obnovu. Sväté schody sú pre rekonštrukciu zatvorené už niekoľko mesiacov a náklady sa

šplhajú do niekoľko desiatok tisíc eur. Nutná je nielen oprava samotných schodov a kaplnky, ale aj elektriny, osvetlenia, okien, či dverí.“

Elena Koritšánska, moderátorka RTVS: „Malacky sú vďaka Svätým schodom ojedinelým pútnickým miestom. Sväté schody pripomínajú Ježišovo krácanie po schodoch do siene rímskeho vladára v Jeruzaleme Pontiusa Piláta.“

Rádio Regina BA, 21/05/2013

Naklonovali ľudské embryá

Veda urobila výrazný krok k novej liečbe. Mohla by priniesť napríklad liek na cukrovku

Telo si myslí, že dostane vlastné kmeňové bunky. Takéto klony zrejme dokážu liečiť viaceré choroby.

Vyzerá to ako kolónie, vyzerá to ako naše kolónie, vykrikol Masahito Tachibana, špecialista na prácu s bunkami a ich oplodňovaním a rozbehol sa za svojim šéfom. Práve uvidel prvý dôkaz, že takmer po dvoch desaťročiach neúspechov ich metóda môže fungovať. A že Shoukrat Mitalipov, jeho nadriadený, mal pravdu. Ľudské embryá možno naklonovať a získať tak z nich embryonálne kmeňové bunky ideálne pre chorého človeka. Pretože sú čiastočne jeho vlastné.

Žiadni Pudia

Samotné klonovanie ľudských buniek má za sebou niekoľko škandálov i problémov. Kým ovca Dolly bola pred rokmi malý úspech vykúpený množstvom neúspechov, v prípade ľudí vedci dlho nedokázali vytvoriť ani to. V rokoch 2004 a 2005 síce juhokórejský biológ Hwang Woo-suk tvrdil, že sa mu podarilo vytvoriť ľudské klony, napokon sa však ukázalo, že sfaľšoval svoje výsledky. No Mitalipovmu tímu sa prvý skutočný prelom podaril o dva roky neskôr. „Ľudia mi hovoria, že

keď ste to s tými opicami dokázali v roku 2007, čo vám trvalo zvyšných šesť rokov,“ hovorí pre magazín Nature. „Väčšinu času sme strávili nad americkými reguláciami na výskum embryí.“

Cirkev protestuje

Takto experimentálne pracovať s ľudskými embryami je v niektorých krajinách vrátane Slovenska zakázané, v iných platia prísne pravidlá. Vedci sa však obávajú, že výsledky nového výskumu spustia hystériu medzi jeho odporcami. Biológovia síce odobrali kožné bunky chorého, osemmesačného dieťaťa, spojili ich s darovanými vajíčkami a vytvorili embryá, ktoré boli geneticky totožné s chorým dočiatom. No odmietajú, že by ich čo i len lákalo vyskúšať u náhradnej matky donosenie takéhoto zárodka. Ani pri opiciach, pri ktorých otestovali viac než tisíc vajíčok, výskum nikdy nevedel k narodeniu mláďaťa. Americkí veriaci však zareagovali podráždene. Vplyvný bostonský kardinál Sean O'Malley vedcom odkázal, že ľudské klonovanie je nemorálne, a to aj vtedy, ak ho chcú využívať iba na liečenie pacientov. Ľudia podľa katolíkov nie sú produkt, ktorý možno vyrobiť len preto, aby splnil túžby či potreby iných ľudí.

Tomáš Prokopčák, SME 18/05/2013

Noc kostolov

Tradičné podujatie v zákulisí cirkevných chrámov

Kostoly ostanú v piatok otvorené dlho do noci. Ved' len raz za rok môžete nazrieť do ich zákulisia i do miest, ktoré sú inak verejnosti neprístupné.

Počas vlnajšej Noci kostolov bolo otvorených 185 chrámov. Tento rok bude program opäť bohatý a rôznorodý. V Trnave, kde zaujímavý nápad vznikol z podnetu bývalého arcibiskupa Róber-

ta Bezáka, otvoria v piatkovú noc päť kostolov. Prvýkrát sprístupnia napríklad obnovenú vežu Kostola svätého Jakuba. V Kostole na Tulipáne môžete ochutnať omšové víno rádu Paulínov, v Bazilike svätého Mikuláša vám ukážu kryptu. V kostoloch v Banskej Štiavnici vystúpia hudobníci, v amfiteátri na Kalvárii napríklad Marián Čekovský. Na východnom Slovensku sa k akcii pridajú aj gréckokatolícke kostoly. (r), **Plus jeden deň 22/05/**

Lode nočných kostolov rozozvučí spev a básne

Hoci nad podujatím Noc kostolov tento rok nikto neprevzal záštitu, farnosti a dobrovoľníci z celého Slovenska v ňom pokračujú. Pre návštevníkov kostolov pripravili pestrý program, ktorý sa začína v piatok o šiestej večer a trvá až do polnoci. Okrem koncertov, recitálov a výstav ponúknu správcovia kostolov možnosť po prvýkrát nahliadnuť do útrobov svätostánkov, ktoré boli pred verejnosťou dosiaľ zatvorené. Františkánsky Kostol sv. Jakuba apoštola st. v Trnave sprístupní vežu a výstavu historických predmetov a dokumentov, ktoré sa našli pod krížom počas vlnajšej rekonštrukcie. „Do zlatých gúľ a podkladov pre kríže sa umiestňovala aj dobová listina s fragmentmi, ktoré boli pre to obdobie charakteristické. Z 20. storočia sa tam našla dobová tlač,“ uviedol hovorca mesta Pavol Tomašovič. Trnavská Bazilika sv. Mikuláša otvorí pre návštevníkov krypty, veže a kamer. „Je to románska kostnica, najstarší archeologický nález pod bazilikou a miesto, kde sa pochovávali mŕtvi,“ doplnil Tomašovič. O siedmej bude koncert Bratislavského chlapčenského zboru. O tri hodiny neskôr budú verše P. O. Hviezdoslava recitovať Miezga, Hrčka, Latinák, Ondřík, Dušanovičová a Šurín. Amfiteáter pri kalvárii v Banskej Bystrici uvedie koncert Mariána Čekovského. Pripravený je tiež 50-členný zbor a orchester Totus Tuus, tiež Altra Musica Ensemble. V Nitre sa dnes večer rozozvučia zvonky Kostola svätého Urbana na Zobore. Podrobnejší program každého kostola zapojeného do Noci kostolov možno nájsť na stránke www.nockostolov.sk. V rokoch 2011 a 2012 sa toto podujatie konalo pod záštitou Trnavskej arcidiecézy na pokyn bývalého arcibiskupa Róberta Bezáka. Teraz si farnosti organizujú akcie na vlastné náklady. Aj preto sa tento rok zapojilo len asi 50 kostolov, vlni ich bolo 186.

Andrej Barát, Pravda 24/05/2013

Noc kostolov na zručanine Katarínka

Výnimočný pohľad sa naskytne v piatok v noci návštevníkom zručaniny Katarínka v malokarpatských lesoch pri Dehticiach v okrese Trnava. Rui-

ny kostola a kláštora budú vysvietené sviečkami, petrolejkami a fakľami. Bývalý kostol a kláštor Sv. Kataríny Alexandrijskej jeho terajší správcovia

zapoja do podujatia Noc kostolov. Tá sa bude konať 24. mája. Prihlásených je zatiaľ približne 50 kostolov.“

Rádio Regina BA, 21/05/2013

Správa o stave školstva v NR SR

Poslanci dnes dlho diskutovali o správe o stave školstva. Vyše stostranová analýza rezortu Dušana Čaploviča navrhuje v desiatkach bodov opatrenia, ktoré majú pomôcť vzkriesiť živiaci vzdelávací systém.

Viacerym poslancom sa nepáčia návrhy, aby žiaci chodili do škôl výlučne podľa miesta trvalého bydliska. A ani to, aby riaditeľov vyberali starostovia, primátori, či župani.

Miroslav Beblavý, poslanec NR SR (SDKÚ-DS): „Myslím si, že nie je prijateľné, aby sme navrhovali likvidovať právo rodiča na slobodný výber školy a nie je ani prijateľné priame menovanie riaditeľa školy politikmi.“

Filip Minich, redaktor: „Minister hovorí, že takéto nastavenie ešte nie je definitívne, a správa iba otvára priestor na diskusiu.“

Dušan Čaplovič, minister školstva SR (Smer-SD): „Školstvo je konzervatívne prostredie, ktoré sa veľmi ťažko mení a myslím si, že ten model, ktorý poznáme, povedzme v tom vyspelom Fínsku, bol takmer dvadsaťročný, pri reformách a tento systém bol prijatý a potom jednotlivé vlády, potom na to nadväzovali.“

Filip Minich, redaktor: „Poslanci hovorili aj o rušení malotriedok. Na Slovensku je vyše tristo škôl s menej, než tridsiatimi žiakmi.“

Alojz Hlina, poslanec NR SR (nezávislý): „Povedzte mi, čo to je za mizernú školu, kde chodí trinásť detí. Všetky tie deti, keď majú prestávku, sa nemajú ani s kým stretnúť.“

Arpád Ersek, poslanec NR SR (Most-Híd): „Jak si vy dovoľujete povedať, že zrušiť malotriedky a sťahovať ich autobusom, tak potom zrušíme kostoly, lebo tam chodí päť babiek. Prečo to nezrušíme?“

Filip Minich, redaktor: „Témou bol aj vysoký počet vysokoškolákov.“

Peter Osuský, poslanec NR SR (nezávislý): „Investujeme veľmi limitované zdroje i na vysokých školách, do štúdia mladej generácie, ktorá proste na štandardný,

Cyrlometodská tradícia znovu ožila zaradením do ústavy

Historik Marsina to má jasné: tí, ktorí s ním nesúhlasia, vraj nie sú odborníci.

Pri príležitosti 1150. výročia príchodu byzantskej misie na Veľkú Moravu vyšlo aj tretie vydanie knihy Richarda Marsinu Metodov boj (Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov). Pôvodný text je oproti prvému vydaniu spred troch desaťročí len mierne upravený a doplnený o novšiu literatúru. Keďže v treťom vydaní sú úplne vymenené práve úvodné a záverečné kapitoly, pozornosť si zaslúžia práve novo dopísané časti. Tu autor vysvetľuje svoje pôvodné vyjadrenia vtedajšou „spoločenskou situáciou“, ktorú musel ako historik rešpektovať.

Spoločenské objednávky

Bola a je to aj dnes etická otázka, ako ďaleko byť ústretový k exkurzom politikov do národných dejín typu Jánošík – prvý sociálny demokrat a pod. To je, samozrejme, druhá strana mince – kde sa už začína submisívnosť historika pri akceptovaní „spoločenskej objednávky“. Ideálne by bolo, keby boli historici voči podobným snahám a politickým deklaráciám imúnni. Nakoľko sa to autorovi podarilo, stačí porovnať pôvodný text s kapitolami, o ktoré bolo rozšírené tretie vydanie, keďže obidve časti knihy boli napísané v rôznych spoločenských podmienkach. Zatiaľ čo v pôvodných kapitolách používa formulácie ako „skončilo sa dielo sv. Cyrila a Metoda“, „postupné zanikanie tradície“ či „kontinuita... postupne zanikla“, v pridanej kapitole už vystupuje ako jednoznačný zástanca pretrvávania tejto tradície. Nie, nepribudli nijaké nové historické pramene, ani ich neprehodnocuje, to len sa cyrlometodská tradícia,

ako autor uvádza, stala súčasťou Ústavy SR. Čo by malo vlastne byť obsahom tohto dedičstva, ostáva nedefinované. Dosť znejasnujúce sú autorove pokusy etnicky či dokonca národne definovať vtedajšie obyvateľstvo Slovenska. V tom istom odseku používa termíny „stredodunajskí Sloveni“, „Slovania“ a pod., ktoré v texte priam rytmicky zamieňa, pričom sám v pridaných kapitolách obhajuje termín „starí Slováci“. Ak má autor v striedaní týchto pomenovaní našich predkov jasno (čo čitateľovi nehrozí), ako vysvetliť, že termín „Sclavorum“ v tom istom latinskom prameni prekladá subjektívne a účelovo raz ako „Slovenov“ a inde zas „slovenským“.

Zmätený Svätopluk

Týmto otázkam pritom pripisuje veľkú dôležitosť, podobne ako otázke okolo titulu Svätopluka. Ani tu však čitateľa neinformuje, skôr dezinformuje: na jednej strane obhajuje titul kráľ, na druhej strane nazval jednu z kapitol neodvážne „Svätopluk panovník Slovenov“. To, čo chýba, sú, samozrejme, argumenty a nepriniesol ich ani Marsina. A tak prišiel so zaujímavým vyústením. Tí, ktorí nesúhlasia s jeho názormi vyjadrenými v dodatkoch, nie sú vraj odborníci. Jednoduché, ale vo vedeckej komunikácii niečo neprijateľné, čo tu vari ani nebolo: smrdí totiž kádrom. Tretie vydanie Metodovho boja tak vďaka prepracovanému úvodu a predovšetkým vďaka novým, k záveru pridaným kapitolám, akosi nevybrúseným s textom prebraným z prvého vydania, iste vyvolá pozornosť nielen záujemcov o dejiny. Aj keď zrejme z iných dôvodov, ako by si autor prial. Vladimír Turčan Autor je archeológ, pracuje v SNM.

Vladimír Turčan, SME 22/05/2013

plnohodnotný univerzitný výkon a výsledok nemá.“

Lubomír Petrák, poslanec NR SR (Smer-SD): „Ak budeme mať päťdesiat percent vysokoškolsky vzdelaných ľudí, nebude to na škodu tejto spoločnosti.“

Filip Minich, redaktor: „Správa o stave školstva je nateraz nezáväzná. Poslanci ju iba vezmú na vedomie. Ministerstvo plánuje ukončiť diskusiu tridsiateho júna, potom začne pripravovať konkrétne zmeny.“

STV 1, 22/05/2013

Pápež František dostal Buffonov dres

Potešili ho. Zástupcovia majstrovského Juventus Turín sa v utorok stretli s pápežom Františkom, veľkým futbalovým fanúšikom. Na audiencii sa za tím talianskeho šampióna zúčastnili brankár a kapitán Gianluigi

Buffon a tréner Antonio Conte, vedenie Starej dámy zastupovali predseda Andrea Agnelli a generálny manažér Giuseppe Marotta. Pápež dostal do daru Buffonov brankársky dres s podpismi všetkých hráčov a repliku talianskej ligovej trofeje, ktorú Juventus získal v druhej sezóne v rade. „Hoci som fanúšikom argentínskeho klubu San Lorenzo, mám rád aj Ju-

ventus. Moja rodina totiž pochádza z Piemontu,“ povedala jeho svätosť. Pápež sa aj včera venoval futbalu, vo svojom paláci prijal zástupcov rímskych rivalov Lazio a AS, ktorí sa v nedeľu stretnú vo finále Talianskeho pohára. Tímy rovnako ako v prípade Juventus zastupovali kapitáni, tréneri a vrcholní funkcionári. **čtk, tas**
Nový Čas 23/05/2013

Zhorel kostolík v Mirkovciach

Kostol v Mirkovciach pri Prešove zasiahol blesk. Následne začal horieť. Na mieste zasahovali dobrovoľní aj profesionálni hasiči. Kostol bol dlhší čas opustený.

Dym z veže bolo vidieť až z Košíc. Hektolitry vody liali hasiči predovšetkým na plechovú strechu a masívne drevené hranoly pod ňou, ktoré horeli.

Peter Bartoš, veliteľ zásahu: „Ten oheň samotný je ohrozený len na tú samotnú vežičku, ale bohužiaľ to je veľmi ťažké uhasiť vzhľadom na to, že tá konštrukcia je veľmi prehoretá.“

Redaktorka: „Strop sa prepadol, čakalo sa, či vydrí vežička na stoštyridsaťročnom kostole.“

Miestny obyvateľ: „Okolo druhej to streštilo a nikto neznal, až nám dal... že tu horí kostol. Pomaly to tlelo.“

Redaktorka: „V doline blesk spôsobil už druhý požiar. Len pred necelými dvoma týždňami začal po jeho zásahu horieť dom v Ličartovciach. A teraz mu padol za obeť kostolík v Mirkovciach.“

Miestny obyvateľ: „To je sila prírody.“

Peter Bartoš, veliteľ zásahu: „Napriek tomu, že tam vidím, že je tam hromozvod, ktorý vyzeral v dobrom stave, je to stále v zisťovaní, že či, čo bolo príčinou, ale je to možné, že to bolo, je to jedna z možných alternatív.“

Redaktorka: „A takto prišiel kostolík o svoju vežu. Hasiči ju prudom vody doslova odstrelili, aby oheň definitívne uhasili a aby veža nekontrolovane nespádla na samotných zasahujúcich hasičov i tých, čo sa prizerali. Do kostolíka Krista Kráľa už veriaci pätnásť rokov nechodili, postavili si totiž nový v centre obce. Jeho správca zatiaľ škodu odhadnúť nevie.“

Diana Murdziková, STV 1, 22/05/2013

Pápež podozrivý z vyhánania diabla

Pápeža obviňujú z exorcizmu. Podľa talianskych médií pápež František vyhánal diabla z postihnutého chlapca pripútaného na invalidnom vozíku. Tieto zábery odvysielala katolícka televízna stanica TV 2000, ktorú prevádzkuje biskupská konferencia. Svätá stolica však tvrdí, že hlava katolíckej cirkvi sa len modlila za chlapcovo uzdravenie. Exorcizmus je stáročná praktika s cieľom vyhnat' zlých duchov z človeka alebo z konkrétneho miesta.“

Rádio VIVA, 21.5.2013

Zverejnili mená eštebákov zo stredného Slovenska

Prekázali im farári aj trampí. Príslušníci Štátnej bezpečnosti prenasledovali v 70. rokoch každého, kto vytŕčal z radu. Mená eštebákov postupne zverejňuje ÚPN.

Na internetovej stránke Ústavu pamäti národa pribudol zoznam stoviek príslušníkov ŠtB, ktorí v rokoch 1966 až 1974 pôsobili v Stredoslovenskom kraji. „Evidovali, sledovali, odpočúvali a perzekvovali skupiny obyvateľov, ktoré komunistický režim považoval za nepriateľov,“ vyhlásil šéf ÚPN Ondrej Krajňák.

Cirkev aj trampí

Zverejnených 504 príslušníkov útvarov Správy ŠtB Krajskej správy ZNB v Banskej Bystrici sa dobrovoľne podieľalo na „boji s vonkajším aj vnútorným nepriateľom“. Išlo najmä o duchovných a veriacich, ale tiež o príslušníkov siekt, napríklad Svedkov Jehovových. Medzi prenasledovaných patrili aj neskorší biskup Rudolf Baláž či katolícky kňaz Jozef Gazda. Toho podľa riaditeľa sekcie dokumentácie Ľubomíra Morbachera súdili len preto, lebo nábožensky vychovával deti svojho brata a slúžil omše mimo kostola. „Rímskokatolícka cirkev bola z hľadiska nebezpečnosti pre režim najdôležitejšia,“ upozornil Morbacher.

„Zastrašovali a umlčovali tých, ktorí nesúhlasili s okupáciou Československa v roku 1968,“ vysvetľoval Krajňák. V sedemdesiatych rokoch zakročili napríklad proti rozmáhajúcemu sa tramskému hnutiu. „Tramské tábory boli považované za nelegálne. Turistika do prírody podľa vlastných predstáv a smerníc nebola žiaduca. ŠtB zdôvodňovala, že ich to odvádzalo od SZM,“ priblížil situáciu po nástupe normalizácie Ľubomír Morbacher. Pozornosť sa po roku 1968 a invázii vojsk Varšavskej zmluvy sústredila aj na spisovateľov, vedcov, novinárov, umelcov, vysokoškolákov.

Užívali si moc

Morbacher poznamenal, že eštebáci za svoju prácu dostávali riadny plat. „Ak by sme to porovnali s platmi robotníkov, tieto mzdy boli pomerne vyššie,“ povedal. Mzdy však podľa Morbachera neboli tou najdôležitejšou výhodou. „Ich preukaz bol pre nich vstupenkou kdekoľvek, mohli robiť rôzne intervencie, zahľadzovať trestnú činnosť svojich spolupracovníkov, podieľali sa na koristi po emigrantoch,“ hovorí Morbacher. „Mali iné benefity, ktoré vyvažovali to, že ich plat možno nebol taký ako banika z Ostravy.“

(sita), SME 22/05/2013

Klony ešte dlho nezaútočia

Klonovanie ľudí je jedinou technológiou, proti ktorej sa postavila legislatíva takmer na celej planéte. Výskum výrazne skomplikovala, no nezastavila.

Prelom v ľudskom klonovaní ohlásili uplynulý týždeň vedci z Oregonskej univerzity zdravotvedy – tímu Surchrata Mitalipova sa podarilo vypestovať tzv. embryonálne kmeňové bunky. Do neoplođených ľudských vajíčok preniesli DNA z kožných buniek dvoch rôznych darcov. O toto historické prvenstvo sa vedecké pracoviská usilovali celé desaťročie.

Opäť možno očakávať zostrenie diskusie o klonovaní – ak vedci dokázali vytvoriť klonované embryá, je už len malý krok k „výrobe“ ľudských bytostí.

Od roku 1996, keď edinburský biológ Ian Wilmut stvoril ovcu Dolly, sa očakáva, že raz k tomu dôjde. Väčšina krajín zo strachu zo živelného vývoja preto prijala legislatívu, ktorá klonovanie ľudí zakazuje.

Exhibície šarlatánov

Klonovanie ľudí je ako príbeh Dr. Jekylla a Mr. Hyda. Zlou stránkou je reprodukcia, tvorba živých genetických kópií. Naopak, dobrý doktor je klonovanie terapeutické: z kmeňových buniek z klonovaných embryí možno vytvoriť ľubovoľné ľudské tkanivo, sú preto prísľubom pre nevídaný rozkvet medicíny.

Etika vraví, že každý človek má právo byť genetickou individualitou, nielen kópiou kohosi iného. Výnimkou sú jednovaječné dvojčinky, tie však prichádzajú na svet prirodzenou cestou. Reprodukčné klonovanie neláka ani vedeckú komunitu – je vysoko rizikové. „Bolo by to ako vyslať dieťa do vesmíru v rakete, ktorá má skoro nulovú šancu, že nevybuchne,“ tvrdí Robert Lanza, šéf výskumu firmy Advanced Cell Technology a profesor na Wake Forest University v americkom Winston-Salem.

Pri klonovaní sa využíva metóda úspešná už pri ovci Dolly. Jadro bežnej bunky sa vloží do vajíčka zbaveného vlastnej genetickej informácie. Z vajíčka vznikne v kultivačných roztokoch embryo, ktoré v maternici donosi náhradná matka. Celý proces je mimoriadne zložitý. Za vynikajúci výsledok sa považuje dvadsať percent, bežné je aj promile experimentov. Akákoľvek drobná chybička pri preprogramova-

ní génov či pestovaní embryí vedie k vážnym vývojovým chybám.

Klonovanie ľudí zatiaľ vzrušuje len rôznych excentrikov a megalomanov. Firma Clonaid, napojená na náboženskú sektu založenú na kulte UFO, oznámila už v roku 2002 údajné narodenie prvého klonu Eva. Laboratórium odvtedy ponúka svoje „produkty“ sterilným a homosexuálnym párom a svoj potenciál odhaduje na desaťtisíc klientov po celom svete. Keďže o experimentoch Clonaidu neexistujú žiadne štúdie, nik z odborníkov neverí, že ich firma naozaj uskutočnila.

Medicína budúcnosti

„Ak dôjde k vytvoreniu ľudského klonu, pravdepodobne sa tak stane u nejakého bohatého výstredníka v menej reštriktívnej časti sveta,“ odhaduje R. Lanza.

Drvivá väčšina krajín však reprodukčné klonovanie prísne trestá. Slovenská legislatíva patrí medzi najprísnejšie. Trestný zákon v roku 2003 zaradil výskum na embryách, a teda aj terapeutické klonovanie medzi závažné trestné činy. „Experimentovanie s ľudským životom, ktorý nemá svojho otca ani matku, je v rozpore s princípmi našej civilizácie,“ uvádza sa v dôvodovej správe k zákonu.

Slovensko bráni aj terapeutickému klonovaniu, no viaceré krajiny ho podporujú. Výsledkom tohto výskumu sú embryonálne kmeňové bunky, schopné diferencovať sa na akýkoľvek zo zhruba 220 typov buniek v ľudskom tele – bunky srdcového svalu, krvotvorné bunky kostnej drene, bunky produkujúce inzulín či neuróny na liečbu Parkinsonovej choroby alebo roztrúsenej sklerózy. Predpokladá sa, že imunitný systém pacienta ich prijme, pretože ide o jeho vlastné bunky.

Na Západe sa terapeutickému klonovaniu darí najmä vo Veľkej Británii a niektorých štátoch USA. V Kalifornii vytvorili v roku 2004 štátny medicínsky ústav CIRM a pre jeho financovanie vydali dlhopisy za tri miliardy dolárov. Snahou je prilákať do štátu výnimočných vedcov, najmä z Japonska, Kórey a Číny. Napriek tomu sa zdá, že po elektronike, robotike, výrobe automobilov sa na východ Ázie nezadržateľne presúva aj špič-

ková biomedicína a vôbec biologický výskum.

Tisíce zvierat

Klonovanie zvierat je takmer bežnou technológiou. Odhaduje sa, že na celom svete žije vyše štyritisíc klonov dobytka a päťsto prasiat. Hlavným cieľom nie je zvyšovať chovy, hoci podľa Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín „nie je dôvod predpokladať, že existujú rozdiely medzi zdravými klonmi a zdravými konvenčne chovanými zvieratami“.

Klonujú sa najmä cenné plemenné zvieratá. Napríklad krava, ktorá sa stala matkou vynikajúcich býkov pre americké rodeo, vykastrovaný vytrvalostný žrebec Pieraza, nemecký ovčiak Trakt, ktorý našiel posledného živého človeka v troskách newyorského WTO.

Klonovanie by mohlo byť záchranou aj pre kriticky ohrozené druhy. Teruhika Wakayamu z Centra pre vývojovú biológiu v Cobe minulý mesiac uverejnil štúdiu, podľa ktorej „prakticky neexistuje hranica klonovania“. Jeho tím kopíruje genetickú líniu jedinej myši od roku 2005 – získal už 25 generácií s vyše päťsto potomkami. Všetky sú zdravé a schopné rozmnožovať sa aj prirodzenou cestou, čo vyvracia obavy, že „klonovaním dokola“ sa akumulujú genetické poruchy.

T. Wakayamu získal rešpekt „oživením“ myšiaka, zabudnutého šesťnásť rokov v mraziacom boxe. Jadrá z mozgových buniek preniesol do čerstvých myších vajíčok a vyrobil geneticky totožného „potomka“ mŕtveho darcu. Posilnilo to nádej všetkých, čo dúfajú v klonovanie mamutov či neandertálcov. Do prírody by sa mohli vrátiť aj nedávno vyhynuté druhy. Zatiaľ sa uskutočnil jediný pokus, no skončil sa neúspechom – francúzski a španielski vedci klonovali v roku 2003 kozorožca pyrenejského, vyhynutého tri roky predtým.

Môj sused klon

Čo sa stane, ak nejakí excentrici prelomia tabu a podľaňnú túžbu vytvoriť vlastné kópie? Môžu byť sklamaní. Osobnosť človeka nie je „natvrdo“ zapísaná v génoch, ovplyvňujú ju aj podmienky, v akých človek vyrastá – prostredie

maternice, škola, rodina i životné prostredie. Kto v detstve premárnil hudobný či športový talent, nemá istotu, že jeho klon využije „druhú šancu“. Hoci... lákadlo je silné. „Podľa mnohých štúdií rôzne druhy nadania sú do značnej miery geneticky determinované,“ upozorňuje prednosta Ústavu molekulárnej biomedicíny Lekárskej fakulty UK Peter Celec.

Úspech v ľudskom klonovaní nepochybne zvýši snahu niektorých štátov v OSN dosiahnuť zákaz klonovania platný pre všetkých. Ochrancovia ľudských práv sú predvídatejší. „Ak sa nepodari dosiahnuť dohodu, krajiny budú musieť zabezpečiť dodržiavanie práv aj pre ľudské klony,“ tvrdí Brendan Tobin z austrálskej Griffith University. Možno sa naozaj blíži čas, keď sa spoločnosť začne zbavovať strašidelných predstáv o klonoch vytvorených sci-fi kultúrou a bude sa učiť žiť s nimi bez predsudkov a diskriminácie. Aby sa z ľudí vytvorených asexuálnym rozmnožovaním nestala bezprávná menšina.

Tímu Šuchrata Mitalipova sa podarilo vypestovať ľudské embryonálne kmeňové bunky

Eubomír Jurina
Trend 23/05/2013

U nás je to zakázané

Ľudia sa báli aj transplantácie srdca, teraz im to už nepríde zvláštne, pripomína molekulárny biológ PETER CELEC.

Čo je to vlastne klonovanie?

„Slovo klonovať znamená kopírovať, no nemusím nutne vyrobiť kópiu samého seba. Znamená to aj to, že si viem vytvoriť bunky, ktoré mne chýbajú.“

Čo teraz vedci urobili?

„Zobrali bunku, vybrali z nej jadro a vložili do vajíčka. Výsledkom je embryonálna bunka, ktorú ak by sme vložili do ženy pripravenej na tehotenstvo, vznikol by z toho klon.“

Nespadá to pod zákaz klonovania ľudí?

„Nie. Prakticky všade vo svete je zakázané klonovať ľudí ako celé organizmy, nie však klonovať bunky. Mohli by teoreticky vyklo-

Skúmajú, či naklonované ľudské bunky vedci nefalšovali

Odborníci našli viaceré chyby v štúdiu o naklonovaných ľudských kmeňových bunkách

Vedci skúmajú, či sú tvrdenia o naklonovaných ľudských kmeňových bunkách pravdivé.

Môže to byť jeden z najzásadnejších objavov tohto roka. Minulý týždeň zverejnil prestížny magazín Cell výskum, v ktorom tím vedcov hovoril o vôbec prvom naklonovaní ľudských buniek a vzniku klonovaných embryí, z ktorých biológovia získali klonované ľudské kmeňové bunky. Naposledy pritom vedci o podobnom úspechu hovorili v rokoch 2004 a 2005. Nakoniec sa ukázalo, že obe štúdie v magazíne Science boli sfaľované a ich tvorca Hwang Woo-suk nikdy nič podobné nedokázal. Podobné problémy sa objavili aj teraz. Odborná komunita našla vo výskume Masahita Tachibana a Shoukhra Mitalipova viaceré chyby, čudné grafy, opakujúce sa diagramy a nesprávne označené obrázky. Vedecký žurnál začal preto celý výskum nanovo prešetrovať.

Pracujú na oprave

Situácia bola zvláštna už od začiatku. Magazín Cell totiž prijal štúdiu na publikovanie ani nie po štyroch dňoch, čo je vo vedeckej komunite extrémne nezvyčajné. Pri predchádzajúcom výskume musel napríklad sám Mitalipov čakať zhruba pol roka, kým sa výskum o naklonovaných bunkách v prípade opíc rozhodol zverejniť magazín Nature. „Môžem iba potvrdiť, že náš tím editorov skúma obvinenia,“ odpísala preto Science Mary Beth O'Learyová, hovorkyňa dotknutého magazínu Cell. Shoukhrat Mitalipov svoj výskum bráni, že všetky chyby vznikli z nepozornosti a práve preto,

novat' celého človeka, no neurobili to. V Únii je obmedzované aj toto, preto mnohí vedci, čo na tom pracujú, odišli do USA.“

Klonovanie embryí na Slovensku nie je možné?

„Legislatívne to nie je povolené, ale nikto sa tým ani nezaoberal. Ľudia sa toho boja, lebo tomu nerozumejú. Je to ako s transplantáciou srdca, najprv sa to zakazovalo, teraz to už nikomu nepríde zvláštne.“

Môžu sa výsledky výskumu

že sa tak ponáhľali so zverejnením výsledkov. Pri troch obvineniach priznal chybu a tvrdí, že v skutočnosti došlo len k zámene označenia jednotlivých obrázkov v štúdiu. Ak sa obrázky správne označia, všetko bude dávať zmysel. Vedci navyše už pracujú na oprave. „Výsledky sú skutočné, línie buniek sú skutočné, všetko je skutočné,“ bráni sa vedec v magazíne Nature. „Sám som tie bunky urobil a videl som ich v kolóniách rásť.“

Zlyhal magazín?

Odborníci sú zatiaľ zdržanliví pri komentovaní výsledkov výskumu. Chcú dať vedeckému tímu príležitosť, aby sa obhájil. No zväčša zdôrazňujú, že pri takomto extrémne citlivom probléme, navyše s minulosťou falšovania, si musí dať vedecký žurnál obzvlášť pozor na to, čo zverejňuje. „Štvordňový proces posudzovania je jednoducho neadekvátny,“ zdôrazňuje Arnold Kriegstein, šéf programu kmeňových buniek Kalifornskej univerzity. „Takúto nedbalosť by ste neočakávali od magazínu, ktorý má takú dobrú povest.“ Mitalipov a Tachibana teraz chystajú svoje naklonované bunky, aby ich mohli preskúmať aj iné výskumné tímy. Overenie ich výsledkov bude pritom v princípe jednoduché. Klonované kmeňové bunky by mali mať jadrovú DNA z tela jedného človeka a mitochondriálnu DNA od inej dárkyne vajíčka.

Fakty - Výskum v Cell

- Vedecký magazín akceptoval výskum v priebehu troch dní, o ďalších dvanásť išiel do tlače.

- Web PubPeer zistil, že sú nesprávne použité obrázky.

- Štúdia sa kontroluje.

Tomáš Prokopčák, SME 24/05/2013

v budúcnosti využívať vo veľkom?

„Teraz sme len na začiatku. Závisí to od toho, ako budú využívať bunky, ktoré takto vzniknú. Niektoré kmeňové bunky sú napríklad poškodené, možno tie, ktoré vzniknú vo vajíčku budú na tom lepšie. Tento postup je však veľmi nákladný, lebo jeho efektívnosť je nízka. Potrebujete veľmi veľa žien ochotných darovať vajíčka, šanca na úspech je rádovo promile. (mak), SME 18/05/2013